

POSTANOWIENIE

Dnia 4 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Widło

w sprawie z wniosku obrońcy sędziego Sądu Rejonowego w O. X.Y. – adw. P. M.
z dnia 6 września 2023 r. o zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i
bezstronności przez SSN Pawła Wojciechowskiego, w sprawie o sygn. akt I ZO
70/23 po rozpoznaniu w dniu 4 czerwca 2025 r.

na posiedzeniu w przedmiocie rozpoznania wniosku o zbadanie spełnienia
wymogów niezawisłości i bezstronności

postanowił:

1. przekazuje wniosek i sprawę oznaczoną sygn. akt. I ZB 65/23 do
rozpoznania Sądowi Najwyższemu w składzie spełniającym kryteria
sądu (w rozumieniu art. 267 TFUE oraz art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE
w zw. z art. 47 Karty Praw Podstawowych) wynikających z wyroku
Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 grudnia 2023r., C-
718/21, oraz „sądu ustanowionego ustawą” (art. 6 ust. 1 EKPC)
wynikających z wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z
23 listopada 2023, Wałęsa przeciwko Polsce, skarga nr 50849/21 oraz
z 8 listopada 2021, Dolińska -Ficek, Ozimek, przeciwko Polsce skargi
nr 49868/19 i 57511/19);

2. w wykonaniu punktu pierwszego, akta sprawy przedstawia
Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby
Odpowiedzialności Zawodowej, celem dokonania ponownego
przydziału sprawy.

UZASADNIENIE

1. Sąd Najwyższy z urzędu, w każdym stanie sprawy ma obowiązek badać, czy jest należycie obsadzony i spełnia standardy określone w przepisach z pkt. 1 postanowienia. W sprawie, sąd badając z urzędu należyta jego obsadę dostrzegł potrzebę zweryfikowania, spełnienia standardów, o których mowa w punkcie pierwszym postanowienia a wynikających z powołanych wyroków TSUE i ETPCz. i wskazanych tam przepisów. W wyniku tego badania Sąd uznał, że zaistniało ryzyko naruszenia wskazanych w pkt. 1 postanowienia przepisów i wynikających z nich standardów, w składzie wyznaczonym do rozpoznania niniejszej sprawy. Wobec obowiązku wynikającego z członkostwa RP w Unii Europejskiej i konieczności zapewnienia stronom postępowania w sprawie niniejszej prawa do sądu w rozumieniu art. 267 TFUE oraz art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, i art. 47 Karty Praw Podstawowych, a także art. 6 ust. 1 EKPC orzeczono jak w punkcie pierwszym i drugim niniejszego postanowienia z następujących motywów określonych poniżej.

2. Jeżeli chodzi o zapewnienie standardu z art. 6 ust. 1 EKPC („sądu ustanowionego ustawą”) Europejski Trybunał Praw Człowieka wskazał w §§ 281–338 wyroku w sprawie Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce (skargi nr 49868/19 i 57511/19), że powoływanie członków zasiadających w składach orzekających Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych odbyło się z oczywistym naruszeniem podstawowych przepisów krajowych regulujących procedurę powoływania sędziów. Podobne zapatrywanie zawarł w wyroku pilotażowym z 23 listopada 2023 r., Wałęsa przeciwko Polsce, skarga nr 50849/21.

3. Ocena dokonana przez Europejski Trybunał Praw Człowieka odnosi się bez różnicy do wszystkich sędziów powołanych do Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego, którzy zostali do niej powołani w analogicznych okolicznościach, a w szczególności na podstawie uchwały nr 331/2018 Krajowej Rady Sądownictwa (wyrok TSUE z 21 grudnia 2023 r., C-718/21, pkt 53).

4. Z wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wielka izba) z 21 grudnia 2023 r., C-718/21 wynika, że rozpatrywane łącznie wszystkie elementy zarówno systemowe, jak i dotyczące konkretnych okoliczności faktycznych, o których mowa w pkt 47–57 tego wyroku oraz pkt 62–76 tego wyroku, które

charakteryzowały powołanie do Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych sędziów tworzących organ odsyłający w niniejszej sprawie, skutkują tym, że ten organ nie ma statusu niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w związku z art. 47 akapit drugi Karty Praw Podstawowych.

5. Konsekwencją powyższego jest ryzyko naruszenia systemowego prawa do sądu obywatela określonego w wyżej powołanych przepisach, skutkujących między innymi tym, iż uznano że skład orzekający Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, który zwrócił się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w tamtej sprawie, nie stanowi „sądu” w rozumieniu art. 267 TFUE i art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w związku z art. 47 akapit drugi karty praw podstawowych, w związku z czym wniosek uznano za niedopuszczalny i nie udzielono odpowiedzi na pytanie prejudycjalne.

6. Dodatkowo należy zauważyć, że w związku z wydaniem wskazanych w pkt. 1 postanowienia wyroków TSUE i ETPCz, obalono domniemane działania Sądu ustanowionego ustawą w rozumieniu przepisów z pkt. 1 niniejszego postanowienia w odniesieniu do sądu ukształtowanego w okolicznościach wymienionych w tych wyrokach.

7. Należy zauważyć, że Sąd w składzie wydającym niniejsze postanowienie został powołany w okolicznościach określonym w punkcie 2-4 uzasadnienia niniejszego postanowienia na podstawie uchwały KRS nr [...] /2018. Okoliczności powołane w powyższych orzeczeniach co do zasady, wyjąwszy niektóre okoliczności, odnoszą się do składu sądu wydającego niniejsze postanowienie.

8. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, zasada skutecznej ochrony sądowej jest zasadą ogólną prawa Unii, wynikającą ze wspólnych tradycji konstytucyjnych państw członkowskich, chronioną na mocy art. 6 i 13 EKPC, potwierdzoną również w art. 47 Karty Praw Podstawowych. Zgodnie z zasadą lojalnej współpracy, sądy krajowe mają obowiązek zapewnić ochronę sądową uprawnień podmiotów prawa wynikających z prawa Unii [wyrok TSUE z 13 marca 2007 r., C-432/05, Unibet (London) Ltd i Unibet (International) Ltd przeciwko Justitiekanslern, pkt 37-38].

Jak wyjaśnił Trybunał, art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, w zakresie, w jakim ustanawia wymóg rozpoznania sprawy, wymagającej wykładni lub stosowania prawa Unii, przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy, ma skutek bezpośredni. W związku z tym zasada pierwszeństwa prawa Unii nakłada na sąd niespełniający takich kryteriów obowiązek odstąpienia od stosowania przepisów krajowych, na mocy których powierzono mu rozpoznanie sprawy, i w rezultacie uznania się za niewłaściwy do jej rozpoznania [tak w szczególności wyrok TSUE z 22 marca 2022 r., C-508/19, Prokurator Generalny (Chambre disciplinaire de la Cour suprême - Nomination), pkt 74, analogicznie wyrok TSUE z 2 marca 2021 r., C-824/18, A.B. i in. (Nomination des juges à la Cour suprême - Recours), pkt 146].

9. Powyższe oceny i stwierdzenia w ocenie sądu w składzie niniejszym nie stoją w sprzeczności ze standardami prawa do sądu określonymi w art. 45 Konstytucji RP. Przepis ten był wzorowany na art. 6 EKPC i nie stanowi przeszkody oraz nie zawiera sprzeczności, w możliwości stosowana wskazanych wzorców prawa UE.

Wzorce wynikające z Konstytucji RP i powołanych regulacji Prawa UE jak i EKPC uzupełniają się i są komplementarne, nie znajdują się w relacji wyłączenia. Pojęcie „sąd” w rozumieniu art. 19 ust. 1 TUE (także w rozumieniu art. 267 TFUE) ma charakter unijny (zasada autonomii prawa unijnego) i nie musi pokrywać się z pojęciem sądu według prawa Państwa Członkowskiego.

W świetle wykładni systemowej, ratyfikowana umowa międzynarodowa i dokonana na jej podstawie wykładnia norm, ma pierwszeństwo i może korygować lub uzupełniać regulacje wewnętrzne państwa, w wypadku kolizji norm porządku hierarchicznego z aktami rangi ustawowej oraz aktami wykonawczymi, jak § 80 oraz § 81 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2022 r. – Regulamin Sądu Najwyższego dotyczące przydzielania spraw, czy regulacjami rangi ustawowej dotyczącej sposobu kształtowania składu sądu (art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji RP).

10. Sąd Najwyższy ma kompetencje do przekazania sprawy w okolicznościach w nim określonych, innemu sądowi (analogia z art. 37 § 1 i 2 k.p.k.).

11. Wreszcie końcowo należy zauważyć, że kwestią fundamentalną, są skutki orzeczeń zapadłych w składzie, który może naruszać standardy wynikające z orzeczeń powołanych w punkcie pierwszym postanowienia jak i zauważalna w orzecznictwie praktyka podważania lub uchylania orzeczeń, w braku stosownego trybu. Należy poczynić uwagę ogólną, że za nieakceptowalne i powodujące pęknięcie systemu prawnego, należy uznać sytuacje, w której wydane orzeczenia, będą traktowane jako nieistniejące, pozorne lub nie wywołujące skutków prawnych (np. postanowienie SN z 4 grudnia 2023 r., II CSKP 426/22, z 19.01. 2024r., II CSKP 2193/22), ze względu na sposób ukształtowania sądu lub treść orzeczenia. Obywatel musi mieć zagwarantowaną pewność prawa. Wydane prawomocne orzeczenia i tytuły wykonawcze, jako indywidualne akty jurysdykcyjne prawomocne Sądu Najwyższego od których nie przysługuje zwyczajny czy nadzwyczajny środek zaskarżenia nie powinny być podważane i rodzić niepewność co do tego czy wywołują skutki w obrocie prawnym. Dotychczasowe stanowisko Trybunału (stanowisko wąskie) nie wyłączało możliwości orzekania w sprawach, w których nie zachodzi potrzeba wykładni i stosowania prawa Unii, a więc w sprawach nie należących do dziedzin objętych prawem Unii w rozumieniu art. 19 ust. 1 TUE. Jednakże w świetle wyroku TSUE z 6 października 2021 r., C-487/19 w sprawach, które dotyczą niezawisłości sędziowskiej i statusu sądu, sądem unijnym jest ten który może „potencjalnie zajmować się prawem unijnym” (stanowisko szerokie). Konsekwencją takiej sytuacji jest to, że orzeczenia sądu wydane w kwestionowanym składzie sądu, mogą być „pomijane” lub uchylane, pomimo, że od orzeczeń Sądu Najwyższego nie służy stronie środek odwoławczy lub środek zaskarżenia. Ten kierunek stosowania prawa i mechanizm pomijania orzeczenia zastosowano w orzecznictwie (postanowienie SN z 10 stycznia 2024 r., I PUO 2/24). Zapobieżeniu wskazanemu „pęknięciu systemowemu sądownictwa” i mechanizmowi „pomijania orzeczeń” lub „uznania za niebyłe” lub „nieistniejące”, służy uznanie się za niewłaściwym (punkt 1 postanowienia) w takich okolicznościach i przekazanie sprawy składowi spełniającemu standardy wynikające z wcześniej powołanych orzeczeń (punkt 2 postanowienia).

12. Dodatkowo należy zauważyć, że w sprawie niniejszej nie uwzględniono wniosku o wyłączenie sędziego sprawozdawcy, który został powołany na urząd

sędziego na podstawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej nowelą z dnia 8 grudnia 2017r. Podniesione we wniosku testowym w sprawie I ZB 65/23, wyłącznie w zakresie podstawy prawnej powołania, okoliczności w analogiczny sposób dotyczą osoby jako sędziego, referenta, który orzekając w sprawie, orzekałby niejako „we własnej sprawie”, a więc w warunkach braku zapewnienia systemowej bezstronności. Powodowałoby to kolejną wadę dokonanego, rozstrzygnięcia.

13. Ze względu na umorzenie sprawy głównej I ZSK 24/22, dla której niniejsze postępowanie ma charakter wpadkowy, postępowanie staje się niecelowe, kwestie rozstrzygnięcia o tym powinien jednak dokonać skład w sposób należycie obsadzony, gdyż zamyka drogę dalszego postępowania wpadkowego.

14. Wobec konieczności zagwarantowania rozpoznania sprawy przez Sąd Najwyższy w składzie spełniającym kryteria sądu w rozumieniu art.267 TFUE oraz art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, i art. 47 Karty Praw Podstawowych wynikających z wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 grudnia 2023 r., C-718/21, oraz „sądu ustanowionego ustawą” (art. 6 ust. 1 EKPC), zapewniając efektywność prawa UE i realizując dialog sądowy, orzeczono jak na wstępie na podstawie wskazanych wyżej przepisów oraz art. 37 k.p.k. per analogiam, interpretowanego w świetle art. 4 ust. 3 TUE i art. 19 ust. 1 TFUE oraz zasad efektywności prawa Unii Europejskiej (art. 91 ust. 2 Konstytucji RP), oraz z uwagi na możliwość naruszenia zakazu orzekania „jak we własnej sprawie”.

[M. T.]

[a.ł.]